

РОЛЬОВА ПАРАДИГМА КОМУНІКАТИВНОГО ІМІДЖУ ПЕТРА ПОРОШЕНКА

Олена ЧОРНА (Кропивницький, Україна)

У статті розглядається політичне мовлення лідерів держави як один із засобів творення їх комунікативного іміджу; визначається типова комунікативна-рольова парадигма іміджу Президента України; здійснюється порівняння образу «типового» глави української держави з іміджем чинного Президента.

Ключові слова: політичний дискурс, лідер, імідж, комунікативний імідж, комунікативна роль.

Статья рассматривает политическую речь лидеров страны как один из способов создания комунікативного имиджа; определяет типичную коммуникативно-ролевую парадигму имиджа Президента Украины, сопоставляя образ «типичного» главы украинского государства с имиджем действующего Президента.

Ключевые слова: политический дискурс, лидер, имидж, коммуникативный имидж, коммуникативная роль.

The paper examines political speech of the country leaders as a tool of shaping their communicative images; defines typical paradigm of communicative roles of a Ukrainian President; compares the image of a “typical” Ukrainian President to the image of the current country leader. Communicative image is viewed as a unity of verbal behavior stereotypes (roles), mechanisms and means of their realization (strategies), used by the communicant, possessing high social and professional status who aims to shape a generalized image of herself/himself in the conscience of the listeners / interlocutors. The phenomenon gains especial popularity in the realm of politics as most citizens have never had and will hardly get an opportunity to personally communicate with their political leader, thus their political choice (e.g. on election day) is greatly defined by the efficiency of the communicative image of such a politician.

The data under analysis shows that irrespective of any personal and professional features of the four Ukrainian Presidents, the nuclei of their communicative images have remained unvarying throughout the years 2000–2016.

Key-words: political discourse, leader, image, communicative image, communicative role.

Антропоспрямованість сучасної мовознавчої науки, тенденція до вивчення особистісно-суб'єктивного в мовній динаміці та потреба лінгвістичного осмислення нових соціальних феноменів (мовного оформлення демократичних політичних реалій) перемістили у фокус мовознавчих студій вивчення індивідуальних рис людини, що проявляються в комунікації. Учені дійшли висновку, що основою спілкування в суспільно важливих сферах, зокрема політиці, у сучасних умовах виступають не індивідуальні характеристики людини, а її символічний образ–замінник, котрий підвищує ефективність комунікації та забезпечує досягнення мовцем прагматичних, позамовних цілей. Такий генералізований ідеальний образ – імідж, що має декілька сфер реалізації (поведінкову, візуальну, комунікативну), набуває особливої ваги в політиці, оскільки більшість громадян не мали і не матимуть можливості особистісного спілкування з політичними лідерами, а, відповідно, їх вибір зумовлений ефективністю іміджу політика, котрий [імідж] формується в масовій свідомості внаслідок роботи політехнологів і тиражування в ЗМІ.

Під терміном «*комунікативний імідж*» політичного лідера (далі – КІ) розуміємо сукупність вербальних стереотипів поведінки (ролей), механізмів і засобів їх реалізації (стратегій), що використовуються комунікантом, наділим високим соціальним та професійним статусом, з метою (вираженою в інтенціях) формування у свідомості слухачів / співрозмовників узагальненого образу особистості мовця.

Метою цієї статті є порівняти комунікативний імідж чинного Президента України з узагальненим КІ очільника нашої держави, укладеним на основі аналізу політичного мовлення Л. Кучми, В.Ющенка, В. Януковича та П.Порошенка. **Матеріалом дослідження** слугували 146 текстів промов, інтерв'ю та прес-конференцій політиків, які обіймали посаду Президента України в період 2000–2016 років.

Отримані результати свідчать про те, що незважаючи на відмінності у світогляді політиків, їхній політичній орієнтації, баченні майбутнього України та себе в ролі її глави,

домінантні складові комунікативних образи президентів країни протягом останніх 16 років мають набагато більше спільних рис, ніж відмінних (див. Таблицю 1).

Таблиця 1

Парадигма комунікативних ролей політичного лідера України

№ з/п	Комунікативні ролі, відносна частота	Л. Кучма	В. Ющенко	В. Янукович	П. Порошенко
1	Відповідальний	18,2%	9,1%	27,3%	9,1%
2	Віруючий	9,1 %	18,2 %	36,4%	18,2%
3	Демократ	54,5%	72,7%	18,2%	18,2%
4	Захисник	18,2%	9,1%	18,2%	0%
5	Керівник	0%	9,1%	9,1%	0%
6	Компетентний керівник	72,7%	63,6%	63,6%	81,8%
7	Легітимний	0%	0%	9,1%	0%
8	Лідер-що-єднає	54,5%	72,7%	54,5%	100%
9	Миротворець	0%	0%	0%	36,4%
10	Месія	9,1%	0%	0%	0%
11	Оптиміст	0 %	36,4%	18,2%	45,5%
12	Патріот	72,7%	36,4%	36,4%	63,6%
13	Реформатор	45,5%	27,3%	72,7%	36,4%
14	Рішучий	0%	0%	9,1%	81,8%
15	Сім'янин	0%	9,1%	0%	9,1%
16	Філософ	63,6%	0%	9,1%	0%

Так, інваріантною складовою комунікативно-рольової парадигми Президента України є КР *Компетентного керівника, Лідера-що-єднає, Патріота та Реформатора* (відносна частотність використання у мовленні політиків – 45,5%–100%). Тобто, фактично від часу проголошення Україною своєї незалежності українці постійно прагнуть змін, єднання і відродження почуття національної величі. А судячи з того, що ці прагнення залишаються незмінними, жоден із лідерів країни не спромігся реалізувати суспільну програму реформування країни. Найяскравіше зазначені соціальні прагнення вербалізовано у слогані президентської політичної кампанії 2015 року "Жити по-новому". Можна припустити, що саме доречний слоган до певної міри сприяв перемозі Петра Порошенка в I турі (жоден з його попередників не мав такої електоральної підтримки).

Ситуація, за якої президентом було обрано Петра Порошенка відзначалася надмірною соціально-політичною і навіть військовою напругою. Це, звісно ж, мало вплив і на імідж політика, комунікативний образ котрого, як свідчать результати виборів, здобув значну суспільну прихильність.

Таблиця 2

Парадигма комунікативних ролей КІ Петра Порошенка

№ з/п	Комунікативні ролі, відносна частота	П. Порошенко
1	Відповідальний	9,1%
2	Віруючий	18,2%
3	Демократ	18,2%
4	Компетентний керівник	81,8%
5	Лідер-що-єднає	100%
6	Миротворець	36,4%
7	Оптиміст	45,5%
8	Патріот	63,6%
9	Реформатор	36,4%
10	Рішучий	81,8%
11	Сім'янин	9,1%

Судячи з матеріалу дослідження П. Порошенко, насамперед, позиціонує себе як президент всієї України (КР *Лідер-що-єднає*, 100% – у всіх публічних виступах), котрий

готовий іти на розумні компроміси заради досягнення злагоди і відновлення взаєморозуміння в державі (КР *Миротворець* – 36,4%, КР *Патріот* – 63,6%).

Утім його готовність до компромісу має межі, політик рішучо відстоює ключові для держави і суспільства позиції (КР *Рішучий* – 81,8%). Такі позиції мовця посилюються стратегіями апелювання до базових потреб, ми-інклюзивного, окреслення плану майбутніх змін, перелічування досягнень, взяття відповідальності. Відзначимо, що Президент не схильний до використання КС *Нагромадження проблем*, відносно не частотною для нього є КР *Реформатора*.

П. Порошенко: Я йду на посаду Президента, щоб зберегти і зміцнити єдність України. Забезпечити тривалий мир і гарантувати надійну безпеку. <...> У глави держави – широкий вибір різноманітних інструментів для забезпечення територіальної цілісності України і мирного життя громадян.

Повноважень і рішучості не забракне. Я не хочу війни. Я не прагну помсти. Хоча перед очима – великі жертви, принесені українським народом. Я прагну миру і доб'юся єдності України. Тому розпочинаю свою роботу з пропозиції мирного плану. <...> Потретє, мирний діалог. <...> Навіть з тими, хто дотримується інших, ніж я, поглядів на майбутнє країни. Сьогодні окремо хочу звернутися до співвітчизників з Донеччини та Луганщини. Дорогие наши братья и сестры, сограждане! <...> С чем я как Президент приеду к вам в самое ближайшее время? С миром. С проектом децентрализации власти. С гарантией свободного использования в Вашем регионе русского языка.

С твердым намерением не делить украинцев на правильных и неправильных. С уважительным отношением к специфике регионов. К праву местных громад на свои нюансы в вопросах исторической памяти, пантеона героев, религиозных традиций. <...> Будь-який агресор на кордоні України має згадати Євангельську мудрість: хто з мечем прийде, той від меча і загине!

Громадяни України не зможуть відчувати блага миру та безпеки, доки ми не врегулюємо наші відносини з Росією. <...> Ні з ким не може бути компромісу в питаннях Криму, європейського вибору і державного устрою. А все інше повинно обговорюватися і вирішуватися за столом переговорів [10].

Відчуттю згуртованості сприяє те, що інавгураційна промова (перший офіційний виступ у ролі Президента) була виголошена двома мовами: українською та російською, при цьому російськомовна частина не повторювала змісту україномовної, не була перекладом.

Таким чином, Президент бажає досягти «кращого майбутнього» не стільки різкими змінами і докорінними реформами, скільки переформатуванням свідомості українців, ціннісним єднанням нації під керівництвом компетентного лідера. Більш того, П. Порошенко додає до своїх промов щось на зразок аутотренінгу, експліцитно стверджуючи, що все буде добре (КР *Оптиміст*). Певно, образ Президента, котрий вербалізує тези, про те, що «ми здатні подолати кризу, у нас все вийде, ми вже маємо позитивні результати», відповідає вимогам часу.

П. Порошенко: Український народ – згуртований та сильний. Упевнений, що разом ми подолаємо труднощі у розбудові нашої держави. Ми обов'язково переможемо та досягнемо успіху. Бажаю усім миру, злагоди й добробуту. Слава Україні! [6]; Впевнений, все у нас вийде. Впевнений – все буде добре, дорогі співвітчизники! [3]

Отже, п'ятим Президентом України було обрано беззаперечного Лідера-що-єдне. Центром його об'єднавчих зусиль стала українська ідентичність, національна ідея, спільність у прагненні кращого майбутнього, готовність спільно творити це майбутнє, незважаючи на протиріччя в чомусь. П. Порошенка називаємо також керівником – оптимістом, котрий здатен поєднати мажорний настрій, заклики до єднання із рішучим відстоюванням суспільно важливих позицій та вмінням компетентно управляти і реформувати державу.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Виступ Президента Петра Порошенка на урочистому засіданні Верховної Ради України з нагоди Дня Конституції 28 Червня 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-petra-poroshenka-na-urochistomu-zasidanni-37473>.

2. Виступ Президента під час заходів у зв'язку з 30-ми роковинами Чорнобильської катастрофи 26 Квітня 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/vistup-prezidenta-pid-chas-zahodiv-u-zvyazku-z-30-mi-rokovin-37042>.
3. Вітання Президента України з нагоди Дня родини 08 Липня 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/vitannya-prezidenta-ukrayini-z-nagodi-dnya-rodini-37565>.
4. Звернення до Українського народу з нагоди Дня захисника України 14 Жовтня 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/zvernennya-do-ukrayinskogo-narodu-z-nagodi-dnya-zahisnika-uk-36137>.
5. Звернення Президента до депутатів Верховної Ради України 18 лютого 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-do-deputativ-verhovnoyi-radi-ukrayini-36754>.
6. Звернення Президента до Українського народу з нагоди Міжнародного дня прав людини 10 Грудня 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-do-ukrayinskogo-narodu-z-nagodi-mizhna-36464>.
7. Звернення Президента України до Українського народу з нагоди Дня Конституції України 28 червня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу до промови : <http://www.president.gov.ua/news/30634.html>.
8. Звернення Президента України з нагоди Дня Соборності України 22 Січня 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-ukrayini-z-nagodi-dnya-sobornosti-ukra-36643>.
9. Новорічне привітання Президента України 31 Грудня 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/news/novorichne-privitannya-prezidenta-ukrayini-36591>.
10. Промова Президента України під час церемонії інавгурації 07 липня 2014 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу до промови : <http://www.president.gov.ua/news/30488.html>.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Олена Чорна – кандидат філологічних наук, старший викладач кафедри перекладу, прикладної та загальної лінгвістики Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: політична лінгвістика, теорія мовної комунікації, іміджологія.